

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»**

ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 2(30)

Київ 2025

ФУНДАТОРИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

ВИДАТНІ ПОСТАТІ: ФУНДАТОРИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

Дипломатія як мистецтво і наука завжди відігравала ключову роль у формуванні державності, захисту національних інтересів та утвердженні місця країни на міжнародній арені. Для України, яка століттями боролася за свою ідентичність і суверенітет, дипломатія стала не лише інструментом виживання, а й способом заявити про себе як про повноправного учасника світової спільноти. Сучасна українська дипломатія, що бере свій початок із проголошення незалежності у 1991 році, завдячує своїм становленням і розвитком видатним особистостям, які заклали її фундамент у складний період трансформацій. У часописі «Проблеми всесвітньої історії» Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України», ми розпочинаємо рубрику «Фундатори сучасної дипломатії України», присвячену тим, хто стояв біля витоків зовнішньополітичної служби нашої держави.

Відновлення незалежності України стало не лише політичним, а й дипломатичним викликом. У 1990-х рр. перед молодою державою постали завдання міжнародного визнання, встановлення двосторонніх відносин, інтеграції до світових організацій та захисту національних інтересів у світі, що стрімко змінювався після завершення холодної війни. Саме в цей час на чолі української дипломатії опинилися люди, чия професійність, відданість і стратегічне бачення дозволили Україні не лише вистояти, а й здобути авторитет на міжнародній арені.

Мені випала велика честь увійти у плеяду перших послів України, які на початку 1990-х рр. розпочали розбудову двосторонніх відносин нашої держави з країнами світу. Цей період став справжнім випробуванням для молодої незалежної держави, адже нам довелося не лише заявити про себе на міжнародній арені, а й утвердити Україну як повноправного суб'єкта глобальної політики. У ті роки, коли світ ще звикав до нових реалій пострадянського простору, ми, перші дипломати, працювали в умовах обмежених ресурсів, але з безмежною вірою у майбутнє нашої країни. Кожен підписаний договір, кожне нове посольство, відкрите за кордоном, і кожна успішна переговорна місія ставали цеглинками у фундаменті української державності.

Розбудова двосторонніх відносин вимагала не лише професійних знань і дипломатичного хисту, а й уміння швидко адаптуватися до мінливого геополітичного ландшафту. Ми представляли Україну в часи, коли її суверенітет ще потрібно було доводити, а міжнародне визнання – виборювати крок за кроком. Завдяки зусиллям перших послів було закладено основи стратегічних партнерств із ключовими державами, створено передумови для

інтеграції України до міжнародних організацій і відкрито двері для економічної та культурної співпраці. Ця робота була сповнена викликів, але водночас і натхнення, адже ми усвідомлювали, що творимо історію – не лише для себе, а й для наступних поколінь.

Бути серед тих, хто стояв біля витоків української дипломатії, означало не лише представляти державу, а й уособлювати її дух – незалежний, стійкий і відкритий до світу. Ми несли на своїх плечах відповідальність за те, яким буде перше враження про Україну в очах міжнародної спільноти. І хоча шлях був тернистим, результати цієї праці стали видимими вже за кілька років: Україна здобула голос на міжнародній арені, а її дипломатія – репутацію сильної та принципової. Ця почесна місія перших послів назавжди залишиться в моєму серці як символ відданості своїй державі та її майбутньому.

На жаль, певна кількість цих видатних українських дипломатів увійшли у вічність, і наша почесна місія, тим яким випало жити, – розповісти про них майбутнім поколінням. Їхній відхід залишив по собі не лише невимовну втрату для української дипломатії, а й спадщину, яка потребує збереження та осмислення. Ці люди, що стояли біля витоків зовнішньої політики незалежної України, були не просто виконавцями своїх обов'язків – вони були творцями, чий внесок у становлення держави важко переоцінити. Розповідати про них – це не лише вшанувати їхню пам'ять, а й передати естафету їхніх ідеалів, принципів і досягнень тим, хто прийде після нас.

Кожен із цих дипломатів залишив свій унікальний слід у історії. Їхні перемоги на міжнародній арені, їхня здатність знаходити спільну мову з партнерами і відстоювати національні інтереси в найскладніших умовах стали прикладом для наслідування. Нині, коли ми стикаємося з новими викликами, пов'язаними із наслідками російсько-української війни, їхній досвід набуває особливої актуальності. Розповідати про них майбутнім поколінням – означає не лише зберігати пам'ять про минуле, а й надихати молодих дипломатів на нові звершення, нагадуючи, що навіть у найскрутніші часи Україна знаходила сили заявляти про себе світу.

Ця місія – більше, ніж обов'язок. Це можливість показати, як відданість справі, професіоналізм і любов до своєї країни можуть змінювати перебіг історії. Ми, кому пощастило знати цих людей чи працювати пліч-о-пліч із ними, маємо не лише право, а й моральний обов'язок донести їхні імена та справи до нащадків. Через наші розповіді, дослідження й спогади вони продовжуватимуть жити – у свідомості молодих українців, у стінах дипломатичних установ і в кожному новому кроці, який наша держава робить на міжнародній арені. Їхня вічність – у нашій пам'яті, а наша відповідальність – зробити цю пам'ять живою і дієвою силою для майбутнього України.

Буде правильним залучити до цієї роботи студентів Університету «КРОК», які готуються стати журналістами-міжнародниками. Така співпраця стане унікальною можливістю поєднати академічний потенціал молодого покоління з

практичним осмисленням історичного досвіду видатних українських дипломатів. Студенти, які обрали журналістику з міжнародним спрямуванням, уже мають інтерес до глобальних процесів і зовнішньої політики, а участь у підготовці матеріалів про фундаторів української дипломатії дозволить їм не лише поглибити свої знання, а й розвинути професійні навички в аналізі, дослідженні та подачі інформації.

Залучення студентів до цієї роботи матиме кілька важливих переваг. По-перше, це дасть їм змогу доторкнутися до живої історії через спілкування з очевидцями, вивчення архівних матеріалів і створення власних текстів, які розкриватимуть внесок таких постатей, як Геннадій Удовенко, Анатолій Зленко, Антон Бутейко, Микола Макаревич. По-друге, молоді журналісти-міжнародники зможуть навчитися працювати з темами, що вимагають не лише фактологічної точності, а й уміння передати дух епохи, значення дипломатичних рішень і людський вимір цих історичних постатей. Такий досвід стане для них безцінним трампліном у професійному становленні, адже сучасна журналістика дедалі більше потребує фахівців, здатних поєднувати історичний контекст із актуальними викликами.

Крім того, участь студентів Університету «КРОК» у цьому проєкті сприятиме вихованню нового покоління свідомих громадян, які не лише знатимуть свою історію, а й відчуватимуть відповідальність за її збереження та популяризацію. Їхні свіжі погляди й креативний підхід можуть додати до розповідей про видатних дипломатів сучасного звучання, зробивши ці історії ближчими й зрозумілішими для їхніх ровесників. Водночас це буде співпраця поколінь: досвідчені дослідники й викладачі зможуть передати студентам свої знання, а молодь, у свою чергу, привнесе енергію, нові ідеї та сучасні медійні інструменти.

Така ініціатива може стати прикладом того, як освіта, наука й журналістика об'єднуються задля спільної мети – збереження національної пам'яті та просування української ідентичності у світі. Студенти, працюючи над статтями, інтерв'ю чи документальними проєктами про фундаторів дипломатії, не лише вшанують цих видатних постатей, а й самі долучаться до творення історії – історії, яка житиме в їхніх словах і діятиме через їхні майбутні професійні здобутки. Таким чином, залучення студентів Університету «КРОК» стане не просто доречним, а й стратегічно важливим кроком у цій благородній справі.

Рубрика «Фундатори сучасної дипломатії України» часопису «Проблеми всесвітньої історії» покликана не лише вшанувати пам'ять цих видатних діячів, а й проаналізувати їхній внесок у контексті історичних процесів кінця ХХ – початку ХХІ століття. У наступних статтях ми детально розглянемо біографії, ключові досягнення та виклики, з якими стикалися ці великі дипломати. Їхня діяльність буде висвітлена через призму архівних матеріалів, спогадів сучасників і сучасних досліджень, підготовлених науковцями Інституту всесвітньої історії НАН України. Ми прагнемо не лише розповісти про їхній

шлях, а й показати, як їхні ідеї та рішення вплинули на формування сучасного зовнішньополітичного курсу України.

Нині, коли наша країна переживає нові випробування, згадка про фундаторів української дипломатії нагадує нам про силу професіоналізму, віри в державу та здатності знаходити союзників у найскладніші часи. Ці дипломати залишили нам не лише дипломатичну спадщину, а й урок того, як поєднувати високі ідеали з практичними діями. Ця рубрика стане трибуною для осмислення їхнього внеску та натхненням для тих, хто продовжує їхню справу в сучасних реаліях.

Ми вдячні Кудряченко Андрію Івановичу – директору Державної установи «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України», доктору історичних наук (1995), професору (1997), заслуженому діячу науки та техніки України (2012), дипломату за підтримку цієї ініціативи.

*Надзвичайний та Повноважний Посол України з 1992 р.,
доктор політичних наук, професор, проректор
Університету економіки та права «КРОК»
Ткач Дмитро Іванович*